

**Zpráva ze služební cesty do Moskvy (Rusko) ve dnech
31.8. - 9.9. 2002**

Předkládá: *Mgr. Světlana Knollová, vedoucí oddělení doplňování zahraniční literatury*

Účel cesty: *projednat otázky výměny publikací, včetně oficiálních dokumentů, seznámit se s automatizací dalších knihovnických činností v Ruské státní knihovně; navštívit Mezinárodní knižní veletrh v Moskvě*

Navštívené instituce :

Ruská státní knihovna – 2.9.- 3.9., 6.9.2002

Všeruské veletržní centrum – 4.9. – 8.9. 2002

Ubytování : *zajištěno soukromě*

Termín cesty: *31.8. – 9.9.2002*

Hlavním účelem služební cesty bylo navštívit 15.ročník Moskevského mezinárodního knižního veletrhu, který se konal ve dnech 4. 9. až 9. 9. 2002 ve Všeruském veletržním centru. Mimo to byla plánována návštěva v Ruské státní knihovně pro projednávání otázek týkajících se vzájemných kontaktů ve výměně publikací a spolupráce v jiných oblastech knihovnické činnosti.

Ruská státní knihovna

Rusko jsem navštívila na pozvání Oddělení mezinárodních vztahů *Ruské státní knihovny*. Ruská státní knihovna je dnes největší knihovnou v Evropě a druhou (po Kongresové knihovně Spojených států) ve světě. Ve svých fondech má přes 42 miliony jednotek. Čtenářské sály disponují 2103 místy, denně knihovnu navštíví kolem 4 tisíc čtenářů, mezi nimi renomovaní vědci, studenti vysokých škol, badatelé a výzkumní pracovníci. Momentálně knihovna dokončuje velkou rekonstrukci skladišť, ale i dalších pracovních prostor.

Kolegové z Oddělení mezinárodních vztahů mi pečlivě sestavili program zahrnující návštěvy v odděleních pro nás z pracovního hlediska zajímavých. Především jsem navštívila oddělení doplňování zahraniční literatury (ODZL) pod vedením paní Tat'jany Afanas'jevové. Setkala jsem se také s referentem odpovědným za výměnu s Českou republikou paní Tat'janou Kucharčuk. Partnerské oddělení má ve své režii doplňování zahraniční literatury nákupem, výměnou a darem. Podle žádosti IFLA spolupracuje na tvorbě mezinárodní bibliografie "Aquisition and Collection Development Bibliography", která se týká akvizice a mezinárodní výměny publikací. Akvizice zatím není automatizována, bibliografické zpracování není součástí práce oddělení.

Ruská státní knihovna má výměnu publikací s 1837 partnery z 97 států. Pro potřeby výměny dostává oddělení doplňování nejméně jeden povinný výtisk. Ve skladu výměny je připraveno pro další distribuci kolem 145 000 knižních jednotek. Měla jsem jedinečnou možnost vybrat pro fondy naší knihovny zajímavé přírůstky hlavně encyklopedického charakteru a vědecké publikace pro nás téměř nedostupných nakladatelství.

Naše spolupráce se dá označit pro obě strany jako velice prospěšná a výhodná (loni se stalo Rusko naším třetím největším partnerem ve výměně). Nezanedbatelnou součástí spolupráce je výměna periodických publikací, včetně drahých literárně kritických časopisů. Mimo jiné nám ruští kolegové automaticky vybírají a posílají publikace s bohemikální tematikou.

Setkala jsme se s náměstkyní generálního ředitele pro vědeckou a vydavatelskou činnost Jekaterinou Nikonorovou, s níž jsme diskutovaly především o zkušenostech automatizace linky zpracování, nové koncepcie organizace akvizičně zpracovatelského útvaru a perspektivách mezinárodních kontaktů v oblasti výměny publikací.

O konkrétních otázkách automatizace v Ruské státní knihovně jsme mluvila s panem Michailem Švaremanem, odpovědným za počítačovou síť. Ruská státní knihovna má svůj elektronický katalog na adrese: <http://www.rsl.ru>. Katalog zahrnuje:

- Knihy v ruštině nabyté do fondů od roku 1994
- Knihy v cizích (evropských) jazycích za roky 1987-1996 a aktuální přírůstky od roku 1999
- Disertační práce od roku 1995
- Autoreferáty od roku 1987

Ruská státní knihovna je depozitní knihovnou pro disertační práce a autoreferáty. Existuje zvláštní databáze pro čtenáře odpovídající studovny. Báze sčítá téměř 300 000 záznamů.

Bibliografické zpracování nových přírůstků se zatím provádí v knihovnickém automatizovaném systému AIS MEKA. Na webovém serveru Ruské státní knihovny se konvertují všechny databáze do systému ALEPH, verze 14.2, takže v Internetu je možné prohlednout bibliografické záznamy

také ve formátu MARC21. V nejbližší době se plánuje převod celého bibliografického zpracování do systému ALEPH.

Na adrese <http://orel.rsl.ru> již funguje databáze plných textů v ruštině OREL (otevřená ruská elektronická knihovna). Prioritní oblasti zařazování plných textů do databáze jsou:

- Rusko. Dějiny a kultura
- Moskva. Dějiny a kultura
- Učebnice
- Bibliografie a knihovnictví
- Příručky a encyklopedie

Zajímavou byla také návštěva v oddělení oficiálních a právnických publikací, které řídí paní Emma Voskanjan. Oddělení nabízí čtenářům především oficiální dokumenty, ruskou legislativu a v poslední řadě publikace organizací Spojených národů a Rady Evropy.

Návštěva 15. mezinárodního knižního veletrhu v Moskvě

15. mezinárodní knižní veletrh v Moskvě se konal od 4. do 9. září v 57. a 20. pavilónu Všeruského veletržního centra. Celodenní vstupenka na veletrh stála 60 rublů (asi 60 Kč), odpolední 30 rublů.

Letošního ročníku moskevského knižního veletrhu se kromě ruských nakladatelství zúčastnilo velké množství zahraničních vystavovatelů z téměř 70 států. Veletrh měl velice bohatý doprovodný program zahrnující autogramiády, literární čtení, prezentace nových knih, kulaté

stoly s představiteli literárně kritických časopisů, setkání s překladateli, výstavy knižních ilustrací a tematické konference.

Ruská knižní produkce byla představená velice široce: beletrie, dětská literatura, detektivní žánr, milostné romány, postmodernistická literatura, překlady klasických děl a současné světové knižní produkce, monografie ryze vědeckého charakteru, slovníky a encyklopedie. Polygrafická kvalita vydání je také na poměrně vysoké úrovni. Stále vychází básnické sbírky jak klasické poezie, tak i pokusy mladých básníků. Za zmínku stojí krásná dárková kolibri vydání vázaná v kůži – požitek pro oko a duši.

Důležité místo na veletrhu zaujímala produkce nakladatelství vědecké literatury jako již známých *Nauka*, *Prosvěščenije*, *Bol'shaja Rossijskaja enciklopedija*, tak i relativně nedávno zřízených nakladatelství *Aletheia* a *URSS*. Tradičně je velká poptávka po vydáních ruských univerzit a vědeckých ústavů Ruské akademie věd. Bohužel se nám stále nedaří najít solidního a levného distributora se zaměřením na ruskou vědeckou specializovanou literaturu. Kolegové z partnerských knihoven se nám sice snaží v rámci výměnných kontaktů posílat odborné monografie, zajímavých titulů je ale více, než může obsáhnout výměna. Mimo to vědecká literatura má svá specifika - vychází malým nákladem, takže během krátké doby může být rozebrána (často je vyprodána dříve, než se vůbec dozvíme o nově vydaném titulu). Informace o novinkách je těžce dostupná, i když v tomto ohledu jsou pozitivní změny: některá ruská vědecká nakladatelství zprovoznila své webové stránky obsahující katalogy vydaných titulů.

Co se týče zahraniční účasti, nejzajímavější byla expozice exotických zemí, které většinou chybí na pražském Světu knihy. Poměrně velký byl čínský kolektivní stánek. Mimo jiné zde byla představena čínská literatura přeložená do cizích jazyků, bohatý výběr slovníků a encyklopedií. Naštěstí u nás v této jazykové oblasti poměrně dobře funguje výměna publikací. S výběrem a

transliterací nám pomáhají kolegové z Ústavu Dálného východu Univerzity Karlovy. Na veletrhu byly k vidění také zajímavé japonské tituly, především encyklopedického charakteru, a to dvojjazyčné nebo v anglické mutaci. Poznamenala jsem si publikace, které by mohly být přínosné i pro naše čtenáře. Pokusíme se je sehnat výměnou.

Návštěva 15. Mezinárodního knižního veletrhu v Moskvě a Ruské státní knihovny byla velice úspěšnou, i když fyzicky poněkud náročnou. Zrovna v té době byla celá Moskva zahalená kouřem z téměř 180 požárů kolem města: hořely lesy a rašeliniště.

Doufám, že nové podněty a další kontakty, které jsem navázala v knihovnické a nakladatelské oblasti, budou prospěšné jak našemu oddělení, tak i jiným útvarům Národní knihovny ČR.

Mgr. Světlana Knollová

V Praze 27.9.2002